

castitatis perpetuo ab usu matrimonii abstinere, vel etiam voto sese ad hoc adstringere. Utrum vero cum tali conditione in pactum deducta *matrimonium* subsistat, quaestio est inter theologos agitata.

Qui negant, exemplo matrimonii virginalis inter B. Mariam Virginem et S. Joseph se turbati non debere dicunt, quod sufficiat, ut Beatissima Virgo votum castitatis a se antea emissum nunquam per S. Joseph violatum iri divina revelatione cognoverit, neque requiratur; ut mutuâ conventionem Maria et Joseph voto sese obstrinxerint atque usu juris matrimonialis conventionem sese abdicaverint. V. Sanchez l. c. disp. 10, Ben. XIV. *de syn. dioec.* l. 13 cap. 22 n. 11, Sporer l. c.

Alii tamen putant, sine causa confugi ad divinam revelationem, neque sic satis explicari, cur, approbante Ecclesia, ex gravi causa iniri possit matrimonium salvo virginitatis voto, uti revera aliquando contractum esse constat. Quis enim dixerit, et Ecclesiam et conjuges in omnibus illis casibus habuisse divinam revelationem, a comparte id exactum iri nunquam, quod jure exigi potuit. Exemplum habes in S. Pulcheria, de qua Ecclesia laudat: „salva, quam Deo voverat, virginitate, conjugem sibi delegit“. Neque interna ratio ulla probat, conventionem de jure matrimoniali non utendo essentialiter corrumpere contractum. Jus radicale enim ab usu juris separari potest, ut manifestum est in dominio rerum temporalium. Neque sane repugnat, conjuges *post* matrimonium contractum mutua conventionem ab usu matrimonii sive pro tempore sive in perpetuum abstinere seseque voto ad hoc adstringere. Cur igitur haec usus juris renuntiatio *in ipso* matrimonio contrahendo, praevia conventionem facta, fieri non possit, explicatu impossibile est. Quodsi quaeris, quomodo ejusmodi conjuges differant ab hominibus omnino solutis, et quodnam sit vinculum, quo teneantur, facile respondetur, eos multum differre. Nam 1) si sola conventio mutua intercedit, haec mutuo consensu auferri potest: quapropter si ejusmodi contrahentes contra suam conventionem matrimonio utuntur, nullatenus peccant; 2) si vero voto insuper adstricti sunt, licet contra votum peccent, contra castitatem tamen *ut sic* non peccant: v. Schmalzgrueber l. 4 tit. 5 n. 119, Rebell., Clericat. apud Gury-Ball. II. n. 752 not.; 3) si quis contrahentium cum tertia persona peccet, adulter veri nominis sit; 4) si unus contrahentium alterum vi metuve ad copulam cogat, fornicationem non committat, sed solum contra fidem datam injustitiae reus sit, vel etiam sacrilegii.

⁶⁹¹ Ad V. 1. Ex iis, quae supra dicta sunt de natura et essentia sacramenti (hic n. 683 ad III), hodie pro omnino falsa haberi debet opinio paucorum, ministrum sacramenti esse sacerdotem, benedictionem nuptialem elargientem: quod solummodo in falsa opinione illa tueri aliquis potest, quae realem distinctionem et separabilitatem sacramenti et contractus docet. Imo etiam singularis illa, quam dicunt Maldonati, sententia rejicienda est, ac si sacerdos regulariter, contrahentes extraordinarie, sc. sacerdote deficiente, ministri essent. Essentia enim sacramentalis signi semper a quolibet ministro, sive extraordinarius sive ordinarius est, poni debet: at sacerdos nunquam id ponit, quod a contrahentibus in absentia sacerdotis ponitur, qui nihilominus sacramentum conficiunt. Quod igitur Ben. XIV. *de syn. dioec.* l. 8 c. 12 et 13 dicit, tolerari posse ut probabilem opinionem eorum, qui parochum habent pro ministro, nunc sustineri amplius non potest.

2. Inde deducere non sine ratione aliquis potest, alterutrum sponsorum ut ministrum alterius curam eatenus gerere debere, ut non contrahat cum ipso, nisi judicare possit, eum in statu gratiae esse. Attamen communior sententia theologorum hanc obligationem rejicit, neque aliud putant esse praeceptum, nisi communis caritatis, quod quemlibet adstringat, ut, quantum sine gravi incommodo possit, alterius peccatum impediatur atque corrigere conetur: propterea tamen illi matrimonio valedicere non tenetur, sed suae conscientiae alterum relinquere potest. Haec enim positiva cura, ut soli digno

sacramentum conferatur, iis ministris incumbit, qui ex officio sacramentorum ministri sunt: v. Lugo *de sacramentis in genere* disp. 8 sect. 14.

Ad VI. 1. Eo ipso, quod homines baptizati *verum matrimonium*⁶⁹² inire volunt, id totum volunt, quod Deus instituit, et ita volunt, ut a Christo ordinatum est. Imo etsi sacramentalem matrimonii characterem ignorant aut se ipsos ministros esse nesciunt: nihilominus praevalens voluntas est contrahendi id, quod a Deo et Christo statutum est.

2. Verum si quis positive nolit matrimonium ut rem religiosam et sacram, idque voluntate praedominante ita, ut potius eligat nullum matrimonium, quam matrimonium ut rem religiosam: baptizatus homo non contrahat matrimonium ullo modo.

3. Hinc etiam deducendum est, utrum matrimonium ‚civile‘ in locis et personis, pro quibus lex clandestinitatis irritans non viget, pro vero matrimonio haberi possit et debeat, necne. Si enim contrahentes (aut alteruter eorum) matrimonium ecclesiasticum a civili distinguunt — quod non possunt non intendere, si ipsis, licet falso, *persuasum est*, se verum matrimonium inire non posse —: matrimonium validum non contrahunt. Si autem solum dubitantes vel etiam putantes, se non posse contrahere, volunt tamen ambo, *quantum possunt*, verum matrimonium inire, matrimonium valet.

Sic 18. Julii 1867 a S. Inquis. decisum est in causa *Coloniensi* circa matrimonium mixtum civiliter tantum contractum. Quamquam enim vi Brevis Pii VIII. haec matrimonia per se valida sunt: nihilominus „Eminentissimi Cardinales necessarium existimarunt, tum virum, tum mulierem ad formale examen revocare, ut jurisjurandi sanctitate deponant, utrum absque praesentia parochi verum se inire matrimonium reputaverint annon, et quatenus se id non reputasse affirmant, affirmationem suam, quo melius poterunt, enitentur probare“. Probatione hac facta, S. Inquis. decidit, „Matrimonium Bonnae initum inter Titum et Semproniam esse nullum“. Cf. libellos period. *Archiv für kath. Kirchenrecht* vol. 41 p. 292 et *hic infra* n. 716.

§ 2.

De sacris caerimoniis in matrimonii contractu sacramentali observandis.

I. Quamquam matrimonii minister sacerdos non est, tamen communiter illicite (et vigente decreto Tridentino, invalide) sine ejus inter-⁶⁹³ventu contrahitur.

II. In catholicorum matrimoniis attende, ut semper observetur ille ritus sacer, qui inscribitur in Rituali „*Ritus celebrandi matrimonii sacramentum*“; ad *solemnem benedictionem* autem in Missa accipiendam non cogendi, sed exhortandi sunt contracturi.

III. In matrimoniis vero mixtis inter partem catholicam et haereticam, si cum Ecclesiae dispensatione servatis praescriptis cautelis ineuntur, excluditur semper quidem Missae sacrificium et sollemnis benedictio; ritus autem sacer consuetus „*celebrandi matrimonium*“, si ita ad

majora mala evitanda Ordinario videtur, adhiberi potest; sed solam assistentiam passivam praestari licet, si ejusmodi mixtum matrimonium sine necessariis cautelis et sine ecclesiastica dispensatione catholica pars inire praesumpserit. Cf. Encyclicam Pii IX. anni 1858, de qua infra.

Explicatio. Nota ad I. Gravis obligatio non sine assistentia et sacerdotali benedictione matrimonii ineundi, nisi adsit necessitas seu defectus sacerdotum, non solum existit, ubi lex Tridentina de clandestinitate viget, sed ubique, atque Tridentino anterior est. Quod probant tum perpetua fidelium praxis, tum ipsius Tridentini Concilii verba, quibus Ecclesiam semper detestatam esse dicit matrimonia clandestina.

⁶⁹⁴ Ad II. 1. Benedictionem illam *solemnem*, a ritu contrahendi seu celebrandi matrimonii distinctam, etiam extra Missam dari posse, concessum est 1. Sept. 1838 dioecesi Eystettensi (vide Gardell. n. 4840). Unde videri poterat, id universim licere, quum S. R. C. ad quaesitum: „Utrum liceat hunc ritum a Missa abstrahere, et quatenus negative, utrum sponsi adigi possint ad Missam“, respondisset: „Nihil obstat quoad primam partem; negative quoad secundam“.

Attamen postea expresse declaratum est, hanc concessionem esse prorsus localem et specialem, neque licere eam in exemplum trahere. Nam in *Limburgensi* 23. Junii 1853 expresso mandato Pii IX. responsum est: „Sanctitas Sua . . . mandavit, ut juxta mentem suam et alias decreta dubiis propositis responsa darentur, sc. assignata benedictio (i. e. benedictio matrimonialis in Missa pro sponsis) juxta rubricas non est impertienda nisi in Missa.“ . . . Mens autem S. Pontificis postea speciali epistola Cardinalis Lambruschini 12. Jan. 1854 data, declarabatur: Sanctitatem Suam nullo prorsus modo assentiri velle, ut benedictio super sponso in Missali annotata extra Missam adhibeatur; etsi de anno 1838 Calendis Septembris ob peculiare circumstantias id improbatum non fuerit pro dioecesi Eystettensi . . .“ De cetero iterum responsum est, inducendos, non cogendos esse fideles, ut copiosiores etiam gratias divinas sibi conciliarent adstando Missae et Sanctam Eucharistiam sumendo.

At non semper fieri repulsam in ista facultate petenda, patet ex concessione „impertiendi extra Missam benedictionem solemnem“, quam 5. Febr. 1865, rogante S. C. de Prop. Fide, Patribus Conc. Quebec. Pius IX. fecit: v. Coll. Lac. t. 3 col. 687.

2. Haec solemnitas benedictio *omitti debet* a) in secundis nuptiis, quae sunt secundae ex parte mulieris; b) in matrimonio, quod forte tempore clauso celebratur. Quoties vero solemnitas benedictio prohibetur, prohibetur etiam, quominus Missa votiva „pro sponso et sponsa“ dicatur, aut addatur in Missa diei illius Missae Collecta. Nunquam autem annuli benedictio praetermittitur: S. Rit. C. 27. Aug. 1836 in *Rhedon.* Gard. n. 4780 ad 2.

3. Aliqui falso putant, solemnem illam benedictionem, quae omitenda sit in secundis nuptiis, etiam omittendam esse, si forte sponsa corruptione non amplius sit virgo. At hoc falsum esse, vide apud *De Herdt* tom. 3 p. 6 n. 39 II.

4. Neque *necessarium* est, supplere illam benedictionem postea: S. R. C. 31. Aug. 1839 in *Montis Pessul.* Gard. n. 4868; *cupit* tamen Ecclesia, ut illa benedictio postea detur¹.

5. Ex universali lege non praescribitur, sed consulitur, ut matrimonium semper contrahatur in ecclesia, non in privatis oratoriis; si quae autem severior lex particularis statuta est, haec in dioecesi servari debet.

Ad III. Circa modum et ritum observandum in matrimonio mixto⁶⁹⁵ plura decreta eaque pro diversis temporibus diversa emanarunt.

Sc. 1. Si cum debitis cautelis (de quibus dicetur postea) atque Ecclesiae dispensatione matrimonium initur, ne tum quidem antea aliud concedebatur parochi catholico, nisi ut secluso quocunque ritu sacro et extra ecclesiam coram aliis duobus testibus sponsorum consensum „de praesenti“ reciperet. Tamen postea Pius IX. literis encycl. modo laudatis pro illo casu hoc moderamen induxit (v. Acta S. Sedis vol. 6 pag. 456 sqq.):

Sanctitas Sua omnes . . . locorum Ordinarios vehementer in Domino monet . . . eisque mandat, ut . . . in eadem facultate (dispensandi in matrimonio mixto) exsequenda nunquam desistant omni cura studioque advigilare, ut sedulo quoque impleantur conditiones de mixtis hisce matrimoniis extra ecclesiam et absque parochi benedictione alioque ecclesiastico ritu celebrandis. Quodsi in aliquibus locis Sacerorum Antistites cognoverint, easdem conditiones impleri haud posse, quin graviora

¹ Nimirum quum pro variis interrogationibus et adjunctis, non semper idem responsum datum sit, magnum dissidium ortum est inter scriptores expendentes, utrum liceat an debeat postea dari solemnitas illa benedictio in Missali notata. Aliquando S. C. sensisse videtur, dari eam posse, dummodo conjuges in matrimonio rato tantum permanserint in eadem domo non cohabitantes (cf. S. R. C. in *Mexicana* ad VI. 25. Sept. 1875, Acta S. Sedis vol. 12 pag. 602). Verum hanc limitationem non semper nec ubique vim legis habuisse, videre est inter alia ex *Collect. Lac.* tom. VI. col. 169. 402. 622. — Ceterum die 31. Aug. 1881 S. R. Inq. omne dubium sustulit universali decreto, quod est hoc:

„In congregatione generali S. R. et U. Inquis. habita coram E. et R. DD. S. R. E. Cardinalibus in rebus fidei Inquisitoribus generalibus praehabito voto DD. Consultorum iidem E. et R. DD. decreverunt:

„Benedictionem nuptialem, quam exhibet Missale Romanum in Missa pro sponso et sponsa semper impertiendam esse in matrimoniis catholicorum, infra tamen Missae celebrationem, juxta rubricas, et extra tempus feriatum, omnibus illis conjugibus, qui eam in contrahendo matrimonio quacunque ex causa non obtinuerint; etiamsi petant, postquam diu jam in matrimonio vixerint, dummodo mulier, si vidua, benedictionem ipsam in aliis nuptiis non acceperit.

„Insuper hortandos esse eosdem conjuges catholicos, qui benedictionem sui matrimonii non obtinuerunt, ut eam primo quoque tempore petant. Significandum vero illis, maxime si neophyti sint, vel ante conversionem ab haeresi valide contraxerint, benedictionem ipsam ad ritum et solemnitatem, non vero ad substantiam et validitatem pertinere conjugii.

„Contrariis quibuscunque non obstantibus.

† Fr. Vincentius Leo Sallua, Arch. Chalcedon.,
S. R. U. Inquis. Commissarius generalis.
Juvenalis Pelami, S. R. U. Inquis. Notarius.“

(Ita ex „Pastoral Gazette“, Bombay 1882 Nr. 109 pag. 903.)

exinde oriantur damna ac mala, in hoc casu tantum Sanctitas Sua ad hujusmodi majora damna ac mala vitanda prudenti eorundem Sacrorum Antistitum arbitrio committit, ut ipsi, salvis firmisque semper ac per diligentem servatis cautionibus de perversionis periculo amovendo a conjugate catholico, de conversione acatholici conjugis ab ipso conjugate catholico pro viribus procuranda, deque universa utriusque sexus prole in sanctitate catholicae religionis omnino educanda, judicent, quando commemoratae conditiones de contrahendis mixtis hisce nuptiis extra ecclesiam et absque parochi benedictione impleri minime possint, et quando in promiscuis hisce conjugis ineundis tolerari queat mos adhibendi ritum pro matrimoniis contrahendis in dioecetano Rituali legitime praescriptum, exclusa tamen semper Missae celebratione . . . atque onerata ipsorum Antistitum conscientia super omnium circumstantiarum veritate et gravitate." At ne haec severius sumas, cf. *Collectanea S. Sed. doc.* 908.

696 2. Quando sine ecclesiastica dispensatione necessariisve cautelis matrimonium mixtum initur, omnis ritus ecclesiasticus parochus prorsus prohibetur: passivam tamen assistentiam praestare potest, si id magis convenire judicetur, etiam in iis locis, ubi pro matrimoniis mixtis lex clandestinitatis sublata est¹: v. Instr. ad Episcopos Bavariae, et ad Epp. Hungariae 12. Sept. 1834 et 30. Apr. 1841 jussu Gregorii XVI. missam, Denzinger *Enchir.* n. 1484 et 1485. Videlicet prorsus melius esse potest, ut hac celebratione matrimonii coram catholico parochus aliqua saltem connexio inter parochum ejusque subditum legis ecclesiasticae et divinae temere inobedientem conservetur, quam ut illum ab Ecclesia plane abalienatum praecipitem in pejora ruere parochus sinat. Ceterum parochi generatim est, Episcopi sententiam pro regula sumere.

Imo etiam consuetae proclamationes in tali casu fieri non vetatur, modo ne mentio religionis mixtae fiat: v. Instr. easdem.

3. Si autem matrimonium jam coram ministro acatholico contractum sit, ex Instr. ad Epp. Hannoveriae 17. Febr. 1864 jussu Pii IX., parochus catholicus permittit nequeat, ut coram se consensus matrimonialis renovetur, nisi pars catholica facti poenitens resipuerit et absolutionem a censuris (ob favorem haeresi datum) forte contractis obtinuerit².

¹ Similiter in matrimoniis eorum, qui sectae Massonicae adscripti sunt, per se sola passiva assistentia absque benedictione alioque ritu ecclesiastico permittitur, si videlicet ex denegata assistentia grave scandalum vel damnum oriatur. Ita Instr. Congr. de Propag. F. ad Episc. Brasiliae d. d. 5. Julii 1878. Aliquando tamen plus permitti posse, erues ex nota ad n. 714 infra. — Quod de francumuriis valet, qui ceteroquin catholicos se esse profitentur; alias agendum est, sicut in quibuslibet matrimoniis mixtis. Cfr. n. 714 nota.

² Nimirum matrimonium mixtum sine dispensatione Ecclesiae iniisse, etiam in iis locis, ubi clandestinitas valori non obstat, grave peccatum ex se publicum est, quod publica satisfactione et reconciliatione indigeat: quare Episcopus certam quandam satisfactionem et poenitentiam statuere potest, quam confessarii plane debeant exigere. Id colligitur ex resp. S. Officii, quod 21. Jan. 1876 ad Vicar. Apost. Bombay (cf. *Pastoral Gazette*, Bomb. 30. Nov. 1881) agnoverat potestatem Episcopi eos, qui *valide* contraxerant matrimonium mixtum, „absolvendi ab impedimento mixtae religionis, ut licite utantur matrimonio“; at illud „ut licite utantur matrimonio“ 12. Mart. 1881 suppressit, et eo solo fine voluit recurri ad Episcopum „ut Ecclesiae a conjugibus satisfiat, eidemque cautiones de periculo salutis aeternae a

4. Aliud tamen est, si minister protestans consideratur et agit solummodo ut persona publica civilis, quam ex lege civili omnes adire debeant, ut civiliter se matrimonium velle inire declarent. Videlicet tum plane idem dicendum est, quod de adeundo magistratu civili: cavendum tamen, ne ullus ritus sacer admittatur. Cf. infra sect. 3 cap. I. n. 725.

Aliqua afferam ex laudata Instructione ad Epp. Hannov. (v. *Archiv für kath. Kirchenr.* t. 15 pag. 332 sqq.):

„Jam vero urgentibus haereticis, aut lege civili imperante, non improbat, quod pars catholica una cum haeretica se sistat ante vel post contractum ad formam Trid. matrimonium etiam coram ministro haeresi addicto ad actum civilem dumtaxat implendum. . . . Verum enimvero quotiescunque minister haeticus censetur veluti sacris addictus et quasi parochi munere fungens, non licet catholicae parti una cum haeretica matrimoniale consensum coram tali ministello praestare et contrahentes peccare mortaliter et esse monendos. . . . Sciant igitur parochi, si interrogentur a contrahentibus, vel si certe noverint, eos adituros ministrum haeticum sacris addictum ad consensum matrimoniale praestandum, se silere non posse; sed monere eosdem debere sponso de gravissimo peccato, quod patrant, et de censuris, in quas incurrunt.

„Verumtamen ad gravia praecavenda mala, si in aliquo peculiari casu parochus non fuerit interpellatus a sponsis, an liceat necne adire ministrum haeticum, et nulla fiat ab iisdem sponsis explicita declaratio de adeundo ministrum haeticum, praevideat tamen eos forsitan adituros ad matrimoniale renovandum consensum, ac insuper ex adjunctis in casu occurrentibus praevideat, monitionem certo non fore profecturam, imo nocituram, indeque peccatum materiale in formalem culpam vertendum; tunc sileat, remoto tamen scandalo, et dummodo aliae ab Ecclesia requisitae conditiones atque cautiones rite positae sint, praesertim de libero religionis exercitio parti catholicae concedendo, necnon de universa prole in religione catholica educanda. Quodsi tandem consensus coram parochus (catholico) velit renovari, postquam praestitus jam fuerit coram ministro haeretico, idque publice notum sit, vel ab ipsis sponsis parochus notificetur: parochus huic matrimonio non intersit, nisi, servatis ut supponitur ceteroqui servandis, pars catholica facti poenitens, praeviis salutaribus poenitentibus, absolutionem a contractis censuris rite prius obtinuerit.“

Appendix.

In ipso matrimonio contrahendo grave peccatum committit:

1. qui in statu peccati matrimonium init;
2. plerumque, qui fecte consentit;
3. plerumque, qui conditionem de futuro apponit;
4. plerumque etiam, qui sine ritu ecclesiastico matrimonium init;
5. semper, qui conditionem turpem sive externe, sive sola mente apponit.

se et a sua prole amovendo in foro etiam externo praestentur“. Acta S. Sedis vol. 16 p. 235. — In eundem sensum Episcop. Warmiensis, postea Archiep. Colon., 12. Martii 1873 et 18. Apr. 1885 constituit seu monuit relate ad eos, qui valide quidem, sed illicite matrimonium mixtum iniissent: „etiamsi tales personae sacramentaliter absolutae fuerint, nondum jus ad publicam SS. Eucharistiae susceptionem habent, sed extra confessionem parochum vel Episcopum adire obligati sunt, quibus judicare incumbit, num scandalum publicum ex illicito matrimonio contracto vel acatholica liberorum educatione exortum adeo sit sublatum, ut ad publicam sacrae synaxis perceptionem valeant admitti.“ (Köln. *Pastoralbl.* 1885 Nr. 5.)